

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే

॥ దశమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ దశమః సర్గః ॥

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।

వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధతాం సదా హృది ॥

తతస్తౌ దదృశుస్తత్ర విశంతౌ రాజవీధికాం ।

పూర్ణదృష్టిఫలాః పౌరాః పుణ్యైరేకముఖైరివ ॥ 10.1 ॥

చక్షుషామివ భాగ్యేన సంప్రవృత్తౌ మహోత్సవౌ ।

యుక్తౌ మదనశక్త్యేవ యుగపన్మధుమాధవౌ ॥ 10.2 ॥

అభిఖ్యావీచివిక్షేపైః అపృథగ్భావచిత్రితైః ।

సమేత్తైరనుభావాద్వైః సక్తావివ రసోత్తమౌ ॥ 10.3 ॥

క్రమముల్లంఘ్య భూతానాం భోగమోక్షావివోద్ధతౌ ।

తయోరేవ వినిష్పత్త్యై ధర్మావివ చ తాదృశౌ ॥ 10.4 ॥

పునంతౌ భువనం పాదైః పుష్పవంతావివాపరౌ ।

సించంతౌ కాంతివర్షేణ సితకృష్ణావివాంబుదౌ ॥ 10.5 ॥

మదోపక్రమదుర్ధాంతౌ మధురోద్ధతవిభ్రమౌ ।

కలభావివ సన్నద్ధౌ కంసాదినలమర్దనే ॥ 10.6 ॥

శుభానామివ సీమంతైః శ్రుతిసీమంతసేవితైః ।

పునంతౌ రాజవిశిఖాం పుణ్యైశ్చరణపంకజైః ॥ 10.7 ॥

శీలసంవృతపారమ్యైః శృంగారపరికర్మితైః ।

దృషదోఽపి ద్రవీభావం నయంతౌ దివ్యచేష్టితైః ॥ 10.8 ॥

దిదృక్షాదత్తదృష్టినాం మనస్కారమనీషయోః |
సపీతిరససంతోషం దిశంతౌ దేహకాంతితః || 10.9 ||

మన్మథాయుతసౌందర్యా వసంతాయుతసౌరభౌ |
శశాంకాయుతలావణ్యౌ చండరశ్మ్యయుతద్యుతీ || 10.10 ||

చిత్రతామివ నీతానాం చిత్రచేష్టాపహారతః |
ప్రతిసౌధం పురస్తీణాం నిర్విశంతౌ నిరీక్షణం || 10.11 ||

సుప్రభాతమిహ ప్రాప్తం సూషా చ సుదినం చ నః |
ఇతి వాదిభిరన్యోన్యం ద్రుతచిత్తైరనుద్రుతౌ || 10.12 ||

బలాదపహృతైస్తత్ర రజకాద్రాజసమ్మతాత్ |
పరభాగశ్రియం ప్రాప్తౌ వాసోభిరసితారుణైః || 10.13 ||

లబ్ధపుణ్యవిపాకేన మాలాకారేణ లంభితైః |
శబలౌ దామభిశ్చిత్రైః సందిగ్ధనవమాలికైః || 10.14 ||

కాంతినిర్జితయా కామాత్ ప్రదిష్టైః కంసకుబ్జయా |
దధతౌ వర్ణకైర్భూయో దివ్యగంధౌ సుగంధితాం || 10.15 ||

ఋజుకృతసుజాతాంగా ఋజుబుద్ధ్యాఽథ కుబ్జయా |
ప్రణయంత్యా స్వగేహాప్తిం ప్రాప్తమందస్మితౌ మిథః || 10.16 ||

తతో వివిశతుః శాలాం బలిసద్మగుహామివ |
ప్రథితాం పృథుభిశ్చాపైః పన్నగైరివ భీషణైః || 10.17 ||

తత్ర శైలనిభం శౌరిః త్రిదశైరపి దుర్దమం |
దదర్యాజగవప్రఖ్యం దంభోలికఠినం ధనుః || 10.18 ||

స్వపూర్వ ప్రభవోదంతం ఇదానీంతనయన్నివ |
తదానమ్య ధనుర్భీమం బభంజ భుజలీలయా || 10.19 ||

మహతా తస్య ఘోషేణ విదధ్రే ద్విషతాం మనః |
సౌధాని మధురాయాశ్చ శుష్కాశనివిడంబినా || 10.20 ||

చాపగోపచమూం హత్వా తౌ జగద్ధితమానుషౌ |
అతిలంఘ్య ధనుఃశాలాం రంగద్వారమవాపతుః || 10.21 ||

తత్ర మృత్యుమివ క్రుద్ధం నిదధ్యతురరిందమౌ |
నాగం కువలయాపీడం నిహ్నవానమివాంబరం || 10.22 ||

తమాసాద్య ద్రుతం శౌరిః త్రాసితత్రిదశద్విషం |
పంచవక్త ఇవాక్రమ్య పాతయామాస భూతలే || 10.23 ||

తస్య దంతౌ సముద్భ్రత్య శ్వేతాద్రిశిఖరోపమౌ |
విదధాతే యదుశ్రేష్ఠౌ మల్లయుద్ధమహాయుధే || 10.24 ||

సహ గోపైరధిష్ఠాయ రంగమధ్యమరిందమౌ |
బలిజిద్బలభద్రశ్చ బాలవృత్తైరదీవ్యతాం || 10.25 ||

న్యపోపహలాత్తైరథ తౌ విహారైక్యమవాపతుః |
నర్మకారకజల్పాక నటనర్తకగాయకైః || 10.26 ||

జనస్య మహతస్తత్ర జనయామాసతుస్తదా |
మహతా కాంతివర్షేణ దిదృక్షాం దేవమాతృకాం || 10.27 ||

ఉపవేదమధీయుర్యే రణార్థం రంగదర్శినః |
తమేవ తే ద్విధాభూతం తావృభావభిమేనిరే || 10.28 ||

తదాలోకనలాభేన సామాజికజనస్తదా |
అనిదంపూర్వమాహ్లాదమపవృక్త ఇవాన్వభూత్ || 10.29 ||

బింబితాకృతయో నార్యస్తద్దేహమణిదర్పణే |
తత్పరిష్వంగనిర్వేశం అయత్నాదివ లేభిరే || 10.30 ||

గీతమంజుగిరస్తత్ర నృత్తసంవాదివిభ్రమాః |
మంచేషు హరిరద్రాక్షీత్ వరస్తీర్మదిరేక్షణాః || 10.31 ||

ధృతహేతిపరిష్కారాన్ ధీరోద్ధతవిలోకితాన్ |
దదర్శ పృథివీపాలాన్ దేవానివ దివశ్చ్యుతాన్ || 10.32 ||

తమసామివ సంఘాతం సమాహారమివైనసాం |
తుంగమంచగతం కంసం తుష్టో హరిరవైక్షత || 10.33 ||

లలితారంభయా వృత్త్యా రంగభాజాం రసావహా |
నరవృత్తాంతవిహృతిః వవృధే రామకృష్ణయోః || 10.34 ||

విదధే సింహనాదేన తారేణ యదుసింహయోః |
గర్జితం దైత్యమల్లనాం గోమాయుగణవాశితం || 10.35 ||

తావృభౌ డింభవపుషౌ ఖ్యాతవీర్యపరాక్రమౌ |
చాణూరో ముష్టికశ్చ ద్వౌ నియోద్ధుమభిజగ్మతుః || 10.36 ||

అహో మహదుపక్రాంతం అత్యాహితమిదం యతః |
అశిక్షితరణౌ బాలౌ మల్లయుద్ధే నియోజితౌ || 10.37 ||

శిరీషలలితైరంగైః చేష్టితైరపి పేశలైః |
అద్రిసారకరోరాభ్యాం కథం యోద్ధుమిమౌ స్థితౌ || 10.38 ||

పశ్యద్భిరవశైర్నానం పౌరజానపదైర్జనైః |
పాపమేతదనుజ్ఞాతం పరపిండపరాయణైః || 10.39 ||

మధుకైటభదుర్దాంతౌ మల్లబృందారకావిమౌ |
యది జేష్యతి యః కశ్చిత్ స కిం న పురుషోత్తమః || 10.40 ||

అథవా పూతనాదీనాం అప్రయత్నేన ఘాతుకౌ |
నియుద్ధే మల్లముఖ్యేభ్యో నాలమేతౌ న వా కథం || 10.41 ||

జనవాదమిమం శృణ్వన్ జాతహాసో జనార్దనః |
భుజమాస్ఫోటయామాస భూభారహరణే క్షమం || 10.42 ||

తదాస్ఫోటితశబ్దేన స్ఫుటత్కర్ణస్య భూయసా |
కంసమల్లగణస్యాసీత్ కథా గోపాలకాశ్రయా || 10.43 ||

గోపయుద్ధధియా జిహ్రాత్ చాణూరః కూణితేక్షణః |
పుష్పవేషమివోత్పశ్యన్నాద్రవత్పుష్కరేక్షణం || 10.44 ||

యథోచే విషమం తత్ర నియుద్ధం స్థూలదృష్టిభిః |
తత్త్వదృష్టిభిరప్యేవం విశ్వాధికబలే హరౌ || 10.45 ||

న్యూనాధికసమారంభో విభుస్తత్ర విహారతః |
విషాదప్రీతिसందేహాన్ సభ్యానాం సమతానయత్ || 10.46 ||

స బాలః ప్రచయం ప్రాప బాలాతప ఇవ క్రమాత్ |
నీహార ఇవ చాణూరః శనైరపచయం యయౌ || 10.47 ||

వారితేష్వథ వాద్యేషు విషణ్ణేన మహీభృతా |
దివ్యదుందుభయో నేదుర్నిగమధ్వాననిర్భరాః || 10.48 ||

వల్గతా బలభద్రేణ కృష్ణేన చ వసుంధరా |
వాదిత్రమివ దధ్యాన మధురేంద్రభయానకం || 10.49 ||

భీమకాలియభోగీంద్రస్ఫటారంగమహానటః |
మల్లరంగనటం దైత్యం మధుమాధం మమాధ సః || 10.50 ||

ముష్టిఘాతేన రామస్య ముష్టికశ్చ నిపాతితః |
భోజాధిపమహోత్పాతం భూమికంపమవర్తయత్ || 10.51 ||

రామరామానుజాభ్యాం తౌ రావణేంద్రజితావివ |
నమయామాసతుః పృథ్వీం నగపాతం నిపాతితౌ || 10.52 ||

శాయితౌ వీరశయనే దృష్ట్వా చాణూరముష్టికౌ |
ద్రుతమభ్యద్రవన్కృష్ణం తత్ర తోసకలాదయః || 10.53 ||

స తానపి నియుద్ధేన వసుధాయాం న్యపాతయత్ |
కాలో యుగపదుద్భూతాన్ కల్పాంతమిహిరానివ || 10.54 ||

గరుత్మానివ భూభాగాధగనాభోగమాయతం |
కంసమంచమపద్వారాదుదప్లవత కేశవః || 10.55 ||

కచగ్రహేణ వివశం కంసమాకృష్య పాతయన్ |
పతన్వక్షఃస్థలే తస్య తత్సత్త్వముదపాటయత్ || 10.56 ||

మహామోహమివాక్రమ్య మాతులం మధుసూదనః |
వివేక ఇవ వృత్తస్థముగ్రసేనమమోచయత్ || 10.57 ||

దదౌ చ కంసభృత్యానాం దదతాం తత్ర జీవితం |
ఉన్ముఖత్రిదశప్రేక్ష్యామూర్ధ్వాం గతిమనుత్తమాం || 10.58 ||

కంసకర్షణమండలో్య గంభీరాస్తత్ర చక్రిరే |
రణలక్ష్మీనివాసస్య రంగస్య పరిఖా ఇవ || 10.59 ||

సుదామనామా కంసస్య సోదరస్త్వరితః క్రుధా |
బలేన గమితః క్షిప్రమగ్రజేన గతాం గతిం || 10.60 ||

అనాయుధమహాయుద్ధం దృష్ట్వా హృషితరోమభిః |
ప్రవాతకదలప్రఖ్యైః ప్రాశ్చిక్వైరభితః స్థితం || 10.61 ||

కృతినస్తాదృశం యుద్ధం కిలికించితయంత్రితాః |
లీనా ఇవ చ పశ్యంతో లిఖితా ఇవ చాభవన్ || 10.62 ||

సిద్ధాశ్చ దివి తత్తాదృక్కాలకల్పితతాండవాః |
హర్షదుగ్ధాభిక్లలోలం హాహాకారమకల్పయన్ || 10.63 ||

అథ తౌ భీమదోర్ధండకండూకర్షణతోషితౌ |
పితృభ్యాం దృష్టజన్యాభ్యాముపసృత్య ప్రణేమతుః || 10.64 ||

తౌ చ తౌ మృదితారాతిరక్తచందనరంజితౌ |
అశ్రుభిః ప్రీతినిష్యందైః పితరావభ్యషించతాం || 10.65 ||

విబుధత్వమివ ప్రాప్తో వసుదేవః సుతేక్షణాత్ |
సతత్త్వప్రతిబోధేన సాత్త్వతాం పతిమస్తుత || 10.66 ||

నమస్తే నాభినాలీకరజసా సృష్టవేధసే |
అజాయ సర్వవేదానామేకవేద్యాయ విష్ణవే || 10.67 ||

అనన్యాధారమాధారమనన్యేశ్వరమీశ్వరం |
అనుశృణ్వంతి సంతస్త్వామనన్యాధిపతిం పతిం || 10.68 ||

అభంగురరసం భోగ్యమనపాయం రసాయనం |
అక్షయం ధర్మసర్వస్వమవిదుస్తవ కీర్తనం || 10.69 ||

అనుగ్రహదశాదిప్తమశేషార్థప్రకాశకం |
దయాసంప్లుతమాహుస్త్యాం దీపమంతస్తమోపహం || 10.70 ||

దేవకీ దనుజస్థూణా దివ్యం ధామ వ్రజాంగణం |
రమా రాధాదయశ్చేతి రాశిభేదైర్న భిద్యసే || 10.71 ||

నియంతా సర్వభూతానాం నియంతవ్యైర్నియమ్యసే |
పితామహముఖైః పుత్రీ మమ పుత్రోఽసి మాయయా || 10.72 ||

మహతా త్వత్పదేనైవ మారుతిన్యాయమాశ్రితాః |
నిస్తరంత్యచిరాత్సంతో దుస్తరం భవసాగరం || 10.73 ||

అహితోదన్వదౌర్వాగ్నిమశేషోత్కర్షమాతరం |
భవభైమరథీం భక్తిం భజంతి త్వయి సాధవః || 10.74 ||

భరన్యాసాశ్వయుక్తేన భావవేగప్రథావినా |
మనోరథేన గంతవ్యః సారథిశ్చ భవాన్ సతాం || 10.75 ||

వయం తు భవతా గ్రాహ్య వాసనాదుర్గభేదినా |
మనాగివ సముద్భోధ్య మా పునర్మాముహద్భవాన్ || 10.76 ||

మహతామపి నిష్కంపా మనుష్యత్వమతిస్త్వయి |
దృఢలక్ష్మితచిహ్నానాం దిజ్ఞోహ ఇవ దుర్దమః || 10.77 ||

దురంతసుఖఖద్యోతం దుఃఖాంధతమసావృతం |
నిజేనైవ ప్రకాశేన నిశేధముపరుంధి నః || 10.78 ||

మశకానివ మాతంగః కంసముఖ్యానిమాన్షిపన్ |
యది విస్మయనీయస్త్వం విస్మయే కిం న విస్మయః || 10.79 ||

నఖలీలావిదార్యేషు నాథేషు విబుధద్విషాం |
పరిష్కరణపర్యాయాః పంచాపి తవ హేతయః || 10.80 ||

కాలనేమివికారేఽస్మిన్ కంసే విమథితే త్వయా |
ఈదృశామితరేషాం చ దత్త ఏవ జలాంజలిః || 10.81 ||

నమితాయతవిష్కంభా దానవప్రభవైః క్షమా |
కించిదుత్తంభితేవాఽద్య కంసభారాపహారతః || 10.82 ||

న ఖల్వతిశయం కంచిదియమాధాతుమర్హతి |
సుమణావజ్ఞక్తప్తేవ స్తుతిరస్మత్కృతా త్వయి || 10.83 ||

ఇతి విజ్ఞాపితస్తేన వ్రీడాదివ నతో విభుః |
బాలోపలాలనమిదం భవ్యవృత్తిరభావయత్ || 10.84 ||

స వాచా సాంత్వయామాస పితరం దీనచేతసం |
స్వవక్త్రేందువినిష్యందిసుధాపూరితకుల్యయా || 10.85 ||

గంభీరమధురాం తస్య గిరం నిగమగంధినీం |
శ్రుత్వా ముక్తిసఖీం ప్రాప ముదమానకదుందుభిః || 10.86 ||

దేవకీ చ పరిష్వజ్య సుతం వాత్సల్యనిర్భరా |
నందగోపవధూలభ్దం నవమానందమన్వభూత్ || 10.87 ||

భూయః ప్రాదురభూత్తస్య భుజయుగ్మం తిరోహితం |
తథాపి తాదృశం మర్త్యం తమమన్యంత తామసాః || 10.88 ||

బభూవ బలభద్రస్య తేన విశ్వాతిశాయినా |
శిరసా విధృతస్యాపి కిరీటస్యేవ శేషతా || 10.89 ||

క్రియమాణపరిష్కారః కిరీటాద్యైః స బంధురైః |
తాని తాన్యేవ దివ్యాని తత్తదంగైరభూషయత్ || 10.90 ||

అశోభత శుభం చత్రం తస్య రాజన్యలక్షణం |
తన్నాభిప్రుండరీకస్య రూపాంతరమివోదితం || 10.91 ||

చామరద్వితయం శౌరేః సమయా ముఖపంకజం |
శుశుభే సప్రతిచ్ఛందో హంసమూర్తిరివ స్వయం || 10.92 ||

స చంద్ర ఇవ సంపూర్ణః ప్రథమో యదుభూభృతాం |
పునరున్నిద్రయామాస కీర్తిం కుముదినీమివ || 10.93 ||

అభజంత ద్విజేంద్రాస్తమతద్భోగపరాజ్ముఖాః |
సర్గాధికారాన్నిర్వాప్య శాంతా ఇవ పితామహాః || 10.94 ||

అహార్యాన్ యదువంశస్య స భోగాన్సమకల్పయత్ |
స్వపర్యంకభుజంగస్య ఫణామణిగణానివ || 10.95 ||

అమరత్వాయ పర్యాప్తం తన్ముఖేందుసముద్భవం |
సుధేవ పరివారేభ్యః సస్వదే సూన్యతం వచః || 10.96 ||

ప్రార్థితోఽపి స రాజ్యాయ ప్రభావజ్ఞైర్యదూత్తమైః |
అరోచయత రాజానముగ్రసేనం వయోధికం || 10.97 ||

న్యస్తరక్షాభరో రాజ్ఞా యౌవరాజ్యముపాశ్రితః |
శుశుభే పారతంత్ర్యేణ స్వాతంత్ర్యవశవర్తినా || 10.98 ||

తస్య గోపాయతః పృథ్వీం గోపాలకుహనాత్యజః |
పర్యుపాస్త పదం ధన్యా పార్థివశ్రీరనుత్తమా || 10.99 ||

కృతవీరాభిషేకం తం క్లృప్తకల్యాణకౌతుకం |
తుష్టువుః సమయే వేదాః సౌస్నాతికపురస్కృతాః || 10.100 ||

శక్తిభిస్తిస్సృభిర్ద్రిష్టో వివస్వానివ దీప్తిభిః |
స్వపదం పృథివీం చక్రే సుహృద్భిః సూరిభిర్వృతః || 10.101 ||

విక్లప్తం తస్య బర్హాద్యం హేమరత్నవిభూషణైః |
వైరోచనిహృతానీతః కిరీటో న వ్యకల్పత || 10.102 ||

సప్తిభిః సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకైః |
వ్యక్తిమంతోఽభవన్వేదాస్త్యజంతో ధేనుభూమికాం || 10.103 ||

పద్మాకమలదాయాదం పదం తస్య స్వమౌలిభిః |
శ్రుతయో ధారయామాసుః పాదపీఠీకృతాత్మభిః || 10.104 ||

స వేణుః శంఖరూపేణ ప్రాచా పరిపచేలిమః |
అగోపీసంవిభాగార్థం పౌ తస్యాధరామృతం || 10.105 ||

దిదేశ సాందీపనయే ధనుర్వేదోపదేశినే |
స్వపదారూఢతనయప్రత్యానయనదక్షిణాం || 10.106 ||

ప్రహితాం పురుహూతేన స్వసంకల్పానువర్తినా |
కంసజిత్కంసపితరం సుధర్మామధ్యవాసయత్ || 10.107 ||

అశేషరత్నచిత్రాం తామతీతస్తుతిగోచరాం |
అద్వైతమివ సర్వేషామద్భుతానామమన్యత || 10.108 ||

స చ తస్యానుభావేన నిధ్యాతనయపద్ధతిః |
ప్రజాపాలనధర్మస్య పారదృశ్యతమోఽభవత్ || 10.109 ||

కృష్ణపక్షమపి ప్రాప్య స రాజా విశ్వరంజకః |
ప్రాపద్యత పరాం వృద్ధిం సుమనఃస్వాదనక్షమాం || 10.110 ||

మలినైః సతతాసారైః మంత్రిభిః చపలాన్వితైః |
విముక్తః స బభౌ భాస్వాన్ మేఘైరివ జలాశ్రయైః || 10.111 ||

ప్రచితం బహుభిస్తీర్ణైః తస్య గూఢం చిక్రీర్షితం |
సారస్వతమివ స్రోతః స్థానేస్థానే వ్యజృంభత || 10.112 ||

మానసంరక్షకస్తస్య మంత్రస్తర్క ఇవానయః |
అంగపంచకసంపత్త్యా విపక్షే దండతాం యయౌ || 10.113 ||

స్వతః శుద్ధాం యథాస్థానం రోషరాగవతీం ధియం |
స దధే యమునాశోణశబలామివ జాహ్నవీం || 10.114 ||

సప్తభిః సామదానాద్యైరుపాయైః స్థానపాతిభిః |
ద్వివదద్వివసంభూతం రత్నజాతమజీహరత్ || 10.115 ||

అనుగంతా స్వనేత్రాణాముదయే విశ్వరంజకః |
దూరీకృతతమాః సోఽభూత్ ద్వితీయ ఇవ భానుమాన్ || 10.116 ||

సంచితస్య ధనౌఘస్య స్థానసంచారణేన సః |
తటాకస్యేవ పూర్ణస్య పరీవాహమకల్పయత్ || 10.117 ||

ఆసాగరాంతమవమత్య మహీపతీంద్రాన్
భూమ్నా నిజేన పరిహృత్య యయాతిశాపం |
ఓజోనిరోధకమిలాశ్రయముగ్రసేనం
రాజానమేకమకరోజ్జగదేకనాథః || 10.118 ||

క్షిప్తావద్యం క్షత్తియవృత్త్యా బహుశాఖం
మగ్నం శాపోదన్వతి మాన్యం యదువంశం |

ఇచ్ఛాధీనస్వేతరసర్వః స్వమహిమ్నా
రక్షాగోపో రామయవీయానుదహర్షీత్ || 10.119 ||

|| ఇతి శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే దశమః సర్గః ||

కవితార్కికసింహాయ కల్యాణగుణశాలినే |
శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాంతగురవే నమః ||